

Hiiumaa Roheline Märk jõudis Green Destinations *top-100* edulugude hulka

Hiiumaa esitas Green Destinations *top-100* 2024. aasta edulugude konkursile keskkonnamärgise Hiiumaa Roheline Märk järjekindla ning tulemusliku rakendamise ning jõudis 100 parima hulka. Žürii leidis, et lugu sellest, kuidas Hiiumaa Rohelise Märki käivitamise ja rakendamise tulemusel on saare ettevõtete hulgas juurdunud keskkonnateadlik mõtteviis ja kasutusele on võetud loodusõbralikud lahendused, väärib esile tõstmist ning teistele sihtkohtadele eeskujuks toomist.

Rahvusvahelist turismisihtkohtade rohemärgist välja andva organisatsiooni Green Destinations üheks tunnustusmeetoditest on igaaastane *top-100* eduloo valimine. Kogu maailma keskkonnasõbralike turismisihtkohtade esitatud lugudest valib žürii välja 100 kõige inspireerivamat tegu või saavutust. Lood jagunevad kuue kategooria vahel ning Green Destinations aastakonverentsil auhinatakse omakorda iga kategooria kolm parimat. Et lugusid saavad esitada rohkem kui 500 Green Destinations märgisega sihtkohta, on väga suur tunnustus juba 100 esimese eduloo hulka jõudmine.

Eestist esitati konkursile kümme lugu, tihedas konkursis pälvisid koha *top-100* seas Hiiumaa, Lahemaa, Järvamaa, Tallinna, Tartu ja Viljandimaa lood.

Eesti esimene piirkondlik keskkonnamärgis **Hiiumaa Roheline Märk** töötati välja ja võeti kasutusele 1995. aastal projekti Ecolands käigus. Märki loojate eesmärk oli väärtustada Hiiumaa kohalike ettevõtete keskkonnasõbralikke tooteid ja teenuseid ning soodustada kohaliku tooraine kasutamist. Nüüdseks juba peaaegu kolm aastakümnet kasutusel olnud märki kaudu on Hiiumaa ettevõtted, tarbijad ning ka külastajad omaks võtnud teadmise, et rohelisus ei ole vaid sõnakõlks või logo kuskil pakendil, vaid et rohelise märki taga on terve rida tegevusi ja teadlikke valikuid, mida on rakendatud keskkonnahoiu ja kestlikkuse põhimõtetest lähtuvalt. Hiiumaa turismiklastri juht Kristel Pei-

Foto: Ivo Panasjuk

kel märkis, et kestlik mõtteviis on eriti tähtis Hiiumaa puhul, mille juba ainuüksi geograafiline paiknemine on teistest piirkondadest täiesti erinevasse olukorda seadnud. „Saarelise asukoha tõttu peab Hiiumaal iga toote ja teenuse puhul arvestama täiendavast mere- või õhutranspordist tekkiava ressursikulu ning keskkonnakoormusega. See tõttu on eriti oluline jälgida, et tarneahelad oleksid lühikesed, et maksimaalselt tarbitaks kohalikke tooraineid ning vähendataks jäätmete teket,“ selgitas Peikel.

Täna kannab Hiiumaa Rohelist Märki ligikaudu poolsada Hiiumaa ettevõtet ja teenusepakujat turismitaludest kuni looduskosmeetika ning mahetoidu tootjateni. Peikeli hinnangul on rohelisest märgist saanud saarele ka selgelt au- ja uhkuseasi, mis tõestab, et ka väikesed kogukonnad saavad anda olulise panuse keskkonnateadlikkuse tõstmisse ning kestliku majanduse edendamisse.

Hiiumaale omistati 2023. aastal Green Destinations kuldase, mis kinnitab, et sihtkoht täidab loodus- ja kultuuripärandi hoidmise ja kaitsmise nõudeid ning et turismi-

teenuste osutamisel järgitakse kestlikkuse põhimõtteid. *Top-100* edulugude hulka jõudis Hiiumaa ka eelmisel aastal, kui edulooks oli külastajate tekitatud jäätmete kogumise ja taaskäitlemise korraldamine ja sellele eelnevalt 2022. aastal elektriälgratate renditeenuse ja laadimisjaamade arendamise eest. Ka viimasele on omistatud Hiiumaa Roheline Märk.

Vaata ka: <https://hiiumaarohemark.ee>

KRISTEL PEIKEL
Hiiumaa turismiklastri juht

Tule tähistada Hiiumaa valla 7. sünnipäeva!

25. oktoober:

Hiiumaa Muuseumi Pika Maja külastamine kl 10–19 kõigile tasuta.

Toimuvad kunstiaasta puhul tasuta giidituurid näitusel „Vangla ja armastus. Elu ja unistus. Ülo Sooster 100“ kell 12.00, 15.00 ja 18.00.

Tuure viib läbi Helgi Põllo.

Õhtuse giidituuri lõpus kringel ja kuum jook.

Sõru muuseumi külastamine kl 12–15 kõigile tasuta.

Toimuvad muuseumituurid ja juturing. Avatud näitused:

- Valdek Alberi karikatuuridenäitus "Hapukurgihooaeg"
- Mootorpurjeka "Alar" lugu
- Sõruotsa ajalugu
- Meresõitu, laevaehitust ja rannaelu tutvustav näitus "Taasleitud asjad"
- Liia Lüdigi-Algvare akvarellid
- Emmaste Põhikooli õpilaste loominguga väljapanek

26. oktoober:

Hiiumaa valla sünnipäevamatk Palade ümbruses, korraldab Palade Loodushariduskeskus. Osalemine kõigile tasuta.

Alustame Palade Loodushariduskeskuse õuest kell 11.00. Jalutame üle liivamägede Partsi kruusakarjääri servani. Tagasiteel vaatame Heino Kiige poolt rajatud Lõpe kultuuriparki, hiidlaste poolt nimetatud Otsasoni parki. Lõpetame Palade kooli juures. Matk koos sünnipäeva kringliga kestab umbes 3 tundi. Selga ilmastikukindel riietus ja kaasa kuuma joogi jaoks oma tass.

Sõru muuseumi külastamine kl 12–15 kõigile tasuta.

Toimuvad muuseumituurid ja juturing. Avatud näitused:

- Valdek Alberi karikatuuridenäitus "Hapukurgihooaeg"
- Mootorpurjeka "Alar" lugu
- Sõruotsa ajalugu
- Meresõitu, laevaehitust ja rannaelu tutvustav näitus "Taasleitud asjad"
- Liia Lüdigi-Algvare akvarellid
- Emmaste Põhikooli õpilaste loominguga väljapanek

SÜNDINUD UUED VALLAKODANIKUD

Lennart Kagadze
Klara Martin

Õnnitleme vanemaid!

Hiiumaa vald 7

25. oktoobril täitub Hiiumaa vallas seitsmes tegutsemisaasta. Palju õnne kõigile hiidlastele ja Hiiumaa sõpradele!

Inimese eluga võrreldes tähendaks see hetke, kus lasteaia periood lõpeb ja algavad kooliaastad. Esimesed paar aastat olid väljakutsuvad. Seniste omavalitsuste põhimõtete, töökordade, dokumentatsiooni ühtsetele alustele viimine, samal ajal õppides üheskoos tegutsema. Kooliperioodi alguseks oleme jõudnud sinna, kus meil on üks ja ühtne vald.

Vaatame valla loomise hetke

Hiiumaa vald moodustus Vabariigi Valitsuse otsuse alusel pärast kohaliku omavalitsuse volikogude valimisi 25. oktoobril 2017. Muuseas, sel perioodil oli ametis 49. Eesti Vabariigi Valitsus ehk Hiiumaal kodu omava Jüri Ratase esimene valitsus.

Hiiu vald ja Käina vald liitusid vabatahtlikult ning said selle eest ka liitumistoetust. Emmaste ja Pühalepa vald sundliideti. Investeeringud, täpsemalt nende jaotus ülesaaresselt, tekitas esimestel aastatel ka vastuseise. Samas valik, et ühinemise järel moodustati osavallad koos osavalla valitsustega, aitas sujuvalt kokku kasvada.

Samuti Vallavolikogus tehtud valikud investeerinuteks. Suuremad maakondlikud objektid, mis kogu saare elanikke teenindavad, näiteks Hiiumaa Spordikeskus, tulebki rajada keskusesse. Samas ei ole ühtegi piirkonda ära unustatud. Parimaks näiteks regionaalpoliitikast sadamate arendamine igas saare otsas – Orjaku ja Sõru uuendamine, Kalana jahisadama ja Naistlaiu kalasadama ehitus.

Nii jätkame ka edaspidi. Oleme üks, ühine ja ühtne Hiiumaa. Samas territoriaalne üksus osavalla näol aitab hoida kohalikkust initsiatiivi ja identiteeti, kaasata elanikke kohalike küsimuste otsustamisse. Oluline on seegi, et peamised teenused ja valla hallatavad asutused tegutseksid kodanikele võimalikult lähedal edasi. On see siis sotsiaalvaldkond, haridus või kultuur.

Numbritest

1. jaanuari 2024 seisuga elas Hiiumaal 9760 inimest. Umbes 200 enam, kui seitsme aasta eest.

Hiiumaa vallas on keskmiselt 5500 maksumaksjat, töötuid keskmiselt 150 inimest. Maksumaksjate arv on märkimisväärselt kasvanud, kuna valla algusperioodil oli see alla 5000. Töötuse määr on viimaste aastatega Eestis kõige väiksemaks langenud, olles hetkel alla 4%.

Et meil on järjepidevalt enam elanikke ja maksumaksjaid, niisamuti on kasvutrendis saare külastajate arv, aitab väljakutsetega keskmisest Eesti omavalitsusest paremini toime tulla.

Palju õnne, Hiiumaa vald!

Hiiumaa vald, see on eelkõige Hiiumaa inimesed.

Tunnustus teile, ettevõtjad, et kõigi väljakutsete kiuste olete Hiiumaa patrioodeid, arendate saart ja pakute tööd. Suur aitäh kõigile sündmuste korraldajatele, kes saarele külalisi toovad ning kohalike elu mitmekesistavad. Kiitus meie asutustele, mis pakuvad kvaliteetseid teenuseid. Näidetena toon vaid meditsiini, kus haigla on renoveeritud ja tervisekeskusel kaks kaas-aegset hoonet, mis aidanud kaasa ka uute perearstide saarele tulekule. Teisena haridusvaldkonna, kus lapsesõbralikud lasteaia ja koolid mitmel puhul saanud otsustavaks perede saarele kolimisel ja kus PISA testi-de järgi antakse maailma parimat haridust. Aitäh teile, head hiidlased, et oma pühendunud igapäevatööga loote tingimused, et Hiiumaa on sedavõrd meeldiv ja kaunis paik. Tean, et alati saab ja peabki tahtma asju paremini teha. Aga kui me võrdleme end teistega, siis võime tänasel pidupäeval küll julgelt öelda, et Hiiumaa ja hiidlased on traidid ja tegusad.

HERGO TASUJA
Vallavanem

Foto: Sergei Gushev

Vallavalitsuse istungitelt

○ Tunnistati riigihankes „Hiiumaa valla korraldatud jäätmeveo teenuste kontsessiooni andmine“ (viitenumber 282450) edukaks pakkuja Eesti Keskkonnateenused AS pakkumus nr 506096, kui hindamise kriteeriumide kohaselt majanduslikult soodsaim pakkumus.

○ Otsustati tunnistada riigihankes „Paluküla Terviseraja radade hoolustraktori soetus koos lumesahaga“ (viitenumber 283546) edukaks pakkuja Wihuri OÜ pakkumus nr 510595, kui hindamise kriteeriumide kohaselt majanduslikult soodsaim pakkumus, milles traktori maksumus ilma käibemaksuta on 68 990 eurot.

○ Anti Käina Osavalla Valitsusele nõusolek lepingu sõlmimiseks Trevali Eritööd OÜ-ga Käinas Mäe tn 5 soojatorustiku ehitamiseks. Lepingumaksumus ilma käibemaksuta on 9700 eurot.

○ Otsustati anda Kärkla Osavalla Valitsusele nõusolek sõlmida leping AS-iga Tariston Eha tn ja Põllu tn ristmiku ning jalakäijate tee katte ehituseks. Lepingumaksumus ilma käibemaksuta on 40 822,10 eurot.

○ Otsustati anda Käina Osavalla

Valitsusele nõusolek sõlmida leping Warren Safety OÜ-ga Uharaba tee kruusaaluse ehitamiseks. Lepingumaksumus ilma käibemaksuta on 11 611,40 eurot.

○ Anti Kärkla Osavalla Valitsusele nõusolek sõlmida leping konteinerkäimla ostmiseks ja kohtpaigalduseks ScanMarine Estonia OÜ-ga. Lepingumaksumus ilma käibemaksuta on 17 150 eurot.

○ Otsustati anda nõusolek vabaajakeskusele Tuuletorn pikendada HMPK OÜ-ga katlamajale puiduhakke tarnimiseks ja vastuvõtupunktrisse ladustamiseks 02.10.2023 sõlmitud töövõtulepingu lepinguperioodi. Pikendatavalepinguperioodi, kestvusega 01.10.2024 kuni 31.05.2025, ühe MWh soojusenergia maksumus ilma käibemaksuta on 39 eurot.

○ Võõrandati elektroonilise enampakkumise korras korteriomand asukohaga Hiiumaa vald, Suuremõisa küla, Uus tn 6-7 ja määrati korteriomandi võõrandamise alghinnaks 30 000 eurot.

○ Eraldati Hiiumaa valla mittetulundusliku tegevuse projektitoetused vastavalt projektitoetuste komis-

joni ettepanekule.

○ Kehtestati munitsipaalasutuse Hiiumaa Haldus tehnika kasutamise ning tasuliste teenuste hinnakiri alates 01.10.2024.

○ Otsustati kinnitada Marie Breveri nimelise hariduspreemia saajaks 2024. aastal Eila Tõnisson ning tunnustada Eila Tõnissoni rahalise preemiaga 1000 eurot ja Emmaste Osavalla Valitsuse tänukirjaga.

○ Nimetati kolmeks aastaks sihtasutuse Kärkla Kirik nõukogu liikmeks Hergo Tasuja.

○ Otsustati kehtestada Kärkla Kultuurikeskuse valitsemisel olevate ruumide kasutusse andmise tasud.

○ Otsustati nimetada Hiiumaa valla nimel mittetulundusühingus Eesti Kodukaunistamise Ühendus liikmeid teostavaks isikuks Hiiumaa Vallavalitsuse keskkonnaspetsialist Katrin Post.

○ Otsustati kinnitada Hiiumaa valla ametiasutuste struktuur ja teenistuskohdade koosseis alates 2. oktoobrist 2024. a.

○ Otsustati kehtestada Puliste külas asuvate Merelaine ja Rannalaine maaüksuste detailplaneering

(AA Arhitektid OÜ töö nr DP22-04).

○ Kehtestati Tahkuna küla Rüütli-metsa maaüksuse detailplaneering (Dagopen OÜ töö nr 22-43).

○ Otsustati nõustuda SKP Invest OÜ-le Suurepsi V uuringuruumi geoloogilise uuringu loa andmisega nii põhjapoolsel kui ka lõunapoolsel lahustükil.

○ Otsustati seada isiklik kasutusõigus Elektrilevi OÜ kasuks Kärkla linnas asuval Hiiumaa valla omandis olevale Kabeli tänav kinnisasjale. Isikliku kasutusõiguse esemeks on tehnovõrk – 0,4 kV pingega elektrimaakaabelliin ja 0,4 kV pingega jaotuskilp.

○ Otsustati seada isiklik kasutusõigus Elektrilevi OÜ kasuks Hiiumaa valla omandis olevale Jausa külas asuval Tagaküla tee kinnisasjale. Isikliku kasutusõiguse esemeks on 0,4 kV elektrimaakaabelliin.

○ Anti projekteerimistingimused Hiiumaa vallas Salinõmme külas Lääne-Hanikatsi kinnistule poollooduslike koosluste hooldamiseks hoonestustamiseks.

○ Taotleti Hiiumaa valla omandis olevate Kuldvitsa kinnisasja ja Kal-

jukressi kinnisasja kasuks tasuta ja tähtajatu juurdepääsuservituudi seadmist.

○ Otsustati koormata Hiiumaa valla omandis olev Hiiumaa vallas Kasari külas asuva Kukemuru kinnisasi juurdepääsuservituudiga Kuke kinnisasja, Kuldvitsa ja Kaljukressi kinnisasja kasuks.

○ Anti nõusolek Hiiumaa vallas Rannakülas asuva Mereranna kinnisasja jagamiseks kolmeks iseseisvaks katastriüksuseks ja määrati jagamise tulemusel moodustatavate katastriüksuste lähiaadressid ja sihtotstarbed.

○ Otsustati muuta Hiiumaa vallas Külakülas asuvate Liiva ja Uue-Pääsusilma kinnisasjade vahelist piiri ning kinnitati piiride muutmise tulemusena tekkivate katastriüksuste piirid ning määrati lähiaadressid ja sihtotstarbed.

○ Otsustati määrata Valgu külas asuva Nurga katastriüksuse uueks lähiaadressiks Nurgaõue.

○ Kiideti heaks kümme hajaasustuse programmi aruannet.

○ Vabastati korraldatud jäätmeveo liitumisest kolm jäätmevaldaja.

Teede sulgemine ja muudatused bussiliikluses 8. ja 9. novembril seoses Hiiumaa rahvaralliga

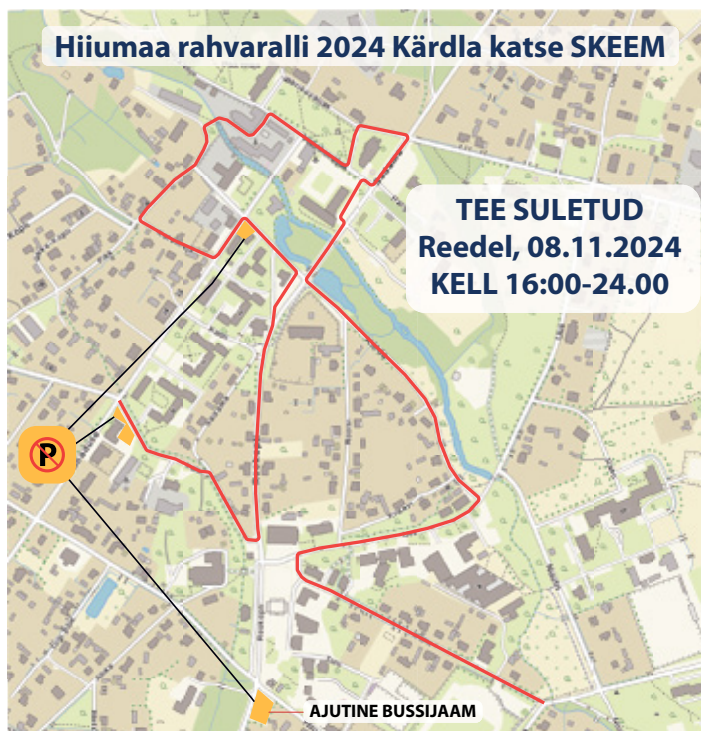
Reedel, 8. novembril on kiiruskatseteks suletud järgmised teelõigud:

- kell 15.00–23.00 Käina: Käina kardirada ja lähikümbrus vastavalt skeemile;
- kell 16.00–24.00 Kärkla linn: Kärkla linna tänavad vastavalt skeemile.

Laupäeval, 9. novembril on kiiruskatseteks suletud järgmised teelõigud:

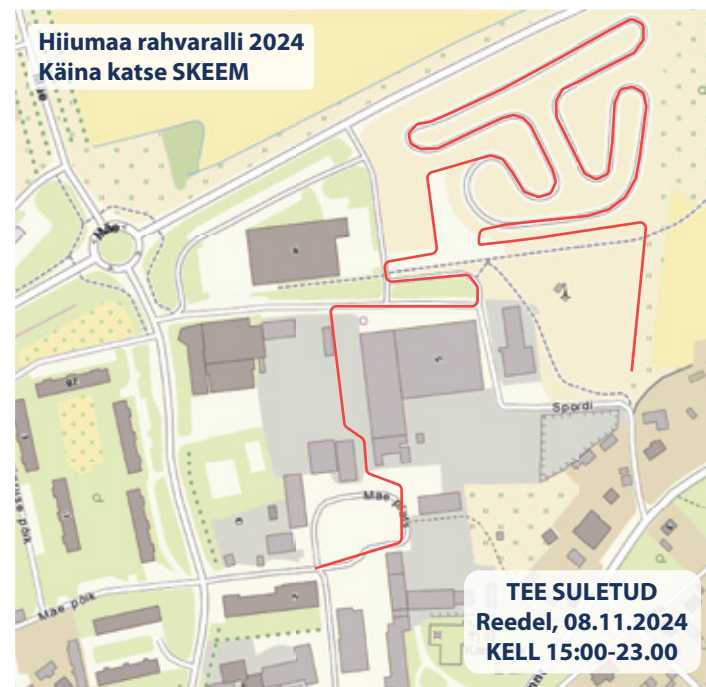
- kell 06.30–15.00 Soobametsa: Soobametsa tee, Palade-Tubala tee alates Soobametsa teest, Sakla-Loja-Vilivalla tee Karjääri teeni, Karjääri tee, Partsi karjääri tee;
- kell 7.00–15.30 Hiiessaare: Hiiessaare tee;
- kell 8.00–16.00 Hausma: Hausma tee ja Kärkla-Hausma-Lennujaama tee Hausma teest Lennujaama teeni;
- kell 13.00–19.00 Lehtma: Lõimastu tee;
- kell 14.30–19.30 Rattagu: Luidja-Pärnaku tee;
- kell 14.00–20.00 Hüti-Tihu: Kõrgessaare-Hüti-Puski tee alates Vesipadude teest kuni Käina-Hüti teeni, Käina-Hüti tee Tihu teeni, Tihu tee, Kiivera-Stülluste tee.

Võistluskeskusena on autoliiklusele suletud Kärkla sadama territoorium alates 8. novembrist kell 08.00 kuni 9. novembrini kell 23.00.

Muudatused bussiliikluses seoses Hiiumaa Rahvaralliga 8. novembril

- 8. novembril kell 16–24 on liiklus bussijaama ümbruses suletud.
- Kaugliinid: kell 16.45 bussijaamast väljuv kiirbuss Tallinnasse väljub tavapäraselt, saab Keskväljakult läbi sõita. Öhtul Tallinnast saabuv kiirbuss lõpetab Pritsumaja parklas.
- Väljuvad maakonnaliinid alustavad Pritsumaja parklast, ei läbi Keskväljaku ja Bussijaama peatust.

- Saabuvad maakonnaliinid lõpetavad Pritsumaja parklas, ei sõida Keskväljaku ja Bussijaama peatusesse.

Täpsem info ASi Hansa Bussiliinid Hiiumaa infotelefonilt 5855 8338 ja valla kodulehel <https://vald.hiiumaa.ee/bussiliiklus>.

FACEBOOK.COM/HIIUMAARALLIKLUBI

Hiiumaa noorte vaimne tervis – kurvameelsusest enesevigastamiseni

Maaailma Terviseorganisatsioon (WHO) kirjeldab vaimset tervist kui heaoluseisundit, milles inimene tuleb toime igapäevases elus ette tulevate probleemide ja pingetega, suudab töötada või õpida tulemusrikkalt ning on võimeline tundma oma toimetamistest rahulolu. Vaimne tervis on meie füüsilise tervise lahutamatu osa ja ühte ei saa eksisteerida ilma teiseta. WHO leiab ka, et positiivse vaimse tervise edendamisel on peamine roll igal inimesel endal. Head suhted lähedaste, sõprade, töö- ja koolikaaslastega, tervislik eluviis, piisav puhkus ja uni ning eneseteostus on nii hea vaimse tervise märkid kui ka kaitsetegurid, millele tasub tähelepanu pöörata ka tervel ja hea tujuga inimesel.

Teoorias kõlab kõik justkui lihtsa ja loogilisena, tihti peale päriselu praktikas paraku aga vaimse tervise hoidmine ja toetamine vajab suuremat pingutust ja abi. Toetudes Inimarengu Aruande uuringutele, siis viimase 10 aasta jooksul on Eesti noorte vaimne tervis tunduvalt halvenenud, sagedased on kurvameelsus ning masendus, noorte seas aina leviv kiusamine, mis tavaelust on kolinud ka kübermaailma ja nii on see lõputu nõiaring, millest pääsemiseks tihti peale noorel endal napib nii jaksu, teadmisi kui ka julgust abi otsida või küsida. Suurenenud on ka suitsiidimõtete olemasolu noorte seas ning võrreldes teiste riikidega on Eesti alaealiste enesetapukatsetega esireas.

Rääkimise asemel püütakse oma sisemiste pingetega toime tulemiseks kasutada mõnuaineid nagu alkohol, sigaretid või narkootikumid, petliku „trooja hobusena“ on paljude noorte taskutesse

või kottidesse ilmunud e-sigaretid oma laia valiku magustate maitsetega, samuti erineva kanguse ja maitsega huule- tubakas ehk *snus*. Põhjusteks, miks neid kasutatakse, toovadki noored välja pinged koolis, üleväsimus, kõrged nõudmised kodus või koolis – olla edukas spordis ja õpingutes, ärevuse maandamine või sellega parem toimetulek, kuna näiteks huule- tubaka kasutamine pida- vat tekitama peas sellise mõnusa uimase tunde ja nii õnnestub aju välja lülita- da probleemide eest, millega muul moel toime tulla ei osata.

Eelmisel õppeaastal tegi Hiiumaa Gümnaasiumi 11. klass õpilane Merild Õunapuu uurimustöö Hiiumaa kooli- noorte vaimsest tervisest ja töö fookus- teemaks oli enesevigastamine, mis pa- raku siiani on paljude seas tabuteema ja püütakse pead liiva alla peita, lootes, et ehk siis muutub see olematuks. Põh- justena peamiselt seetõttu, et puudu- vad oskused selliste asjadega toime tul- la. Tekivad küsimused, kas ma peaks rääkima temaga sellest? Kas peaks rää- kima kellegi teisega sellest? Mis tal viga on, et ta nii teeb? Kas ta tahab end tap- pa? Kuidas rääkida? Kas ma saan teda aidata?

Uurimustöö tulemused ei olnud kah- juks kõik rõõmustavad, sest küsitletud noortest 72% teadsid Hiiumaalt mõnda oma sõpra, tuttavat või klassikaaslast, kes on enesevigastamisega tegelenud ning vastajatest 18% tunnistas, et on ise enese- vigastajad. Positiivsema poolena saab välja tuua, et noored ise oskavad märga- ta üksteise seas enesevigastamise tunnu- seid ning teati ka seda, et enesevigasta- mine on millegi suurema tagajärg, mitte eraldiseisev käitumishäire ning et enese-

vigastamisest võib saada sõltuvus- käitumine. Põhjusteks, miks Hiiumaa noored end vigastavad, on peamiselt hin- gelise valu leevendamine, depressioon või ärevushäired ning enda karistami- ne, et ei olda piisavalt hea, edukas ja tub- li ning arvatakse, et ei vastata ühiskon- na nõudmistele.

Hoolimata ajaga paranenud teavitus- tööst selle kohta kuidas ja kuskohast saa- da tuge ja abi vaimse tervise teemade pu- hul, siis Hiiumaa noorte seas koostis ik- kagi peamiselt välja teadmatus, kuidas sõbrale abi pakkuda või kuskohast seda küsida ning ka vähene julgus seda teha. Enesevigastajate seisukoht oli aga pea- miselt soovimatus abi saada või põhjus, et ei usaldada kedagi, kellega oma muret ja tekkinud olukorda jagada.

Ometi on aga abi olemas – me kõik saa- me olla ise rohkem olemas, kuulata, rää- kida. Aidata astuda esimene samm, ol- la teekonnal kõrval toeks. Eelkõige, aga märgata, tunda huvi, näidata hoolivust ja mitte keerata pead ära. Õnneks on aga nii Eestis kui ka Hiiumaal vaimse tervise abi kõigile kättesaadav, tulebki vaid leida see julgus ja tahe abi küsida, mis muide on tugevus, mitte nõrkus.

Hiiumaa õpilaste enda mõtted ja soovi- tused neile, kes endaga kimpus:
„Kaasake meid rohkem, ärge tõrjuge ja hoolige meist.“
„Kangekaelsus tapab hinge, abi otsimi- ne pole häbiasi.“
„Oled märgatud, oled tähtis ja oled pii- savalt tugev, et abi otsida.“

MERIKE RANDMA
Laste heaolu spetsialist

Vaimset tervist toetavad tasuta teenused Hiiumaa vallas

Koostöös Sotsiaalministeeriumiga toetab Hiiumaa Vallava- litsus vaimse tervise tasuta teenuste pakkumist, et paran- dada Hiiumaa elanike psühhosotsiaalset heaolu ja vaimset tervist. Teenust osutatakse kuni 31. detsembrini 2024 või kuni eelarveliste vahendite lõppemiseni.

○ **Ehrenbusch Consulting OÜ**, teenuse pakkuja: Helena Ehrenbusch (psühholoog-nõustaja)
Teenuse sisu: **Psühholoogiline nõustamine**.
Kontakt: helena@ehrenbusch.ee, tel 502 4163, koduleht <https://ehrenbusch.ee/et/helena-ehrenbusch/>

○ Liina Kohu (pereterapeut, perelepitaja), **SoMoMe OÜ**
Teenuse sisu: **Perenõustamine**, mille eesmärk on toetada perekonda läbi nõustamise ja juhendamise, lähtudes pere- teraapia põhimõtetest, milleks on töö terve perekonna- ga (süsteemne töö) sh vanemlike oskuste suurendamine ja teadlikkuse tõstmine, mida peale hakata laste käitumis- probleemidega.
Kontakt: kohuliina@gmail.com, tel 520 6846.

○ Triin Simson (hingehoidja ja pereterapeut), **Ühendus Hiiumaa EELK Diakooniakeskus**
Teenuse sisu: **Hingehoidlik nõustamine**. Hingehoidliku nõustamise eesmärk on inimese toetamine elukriisides: üleminekuetapid, toimetulek muutustega seoses haiguse- ga, lähedase surmaga.
Kontakt: simsontriin@gmail.com, tel 5621 2357.

○ Merit Lage (psühholoogiline nõustaja, psühhoteraapeut, paariterapeut), **JML Konsultatsioonid OÜ**
Teenuse sisu: **Psühholoogilise nõustamise ja psühho- teraapia**.
Kontakt: info@meritlage.ee, tel 5661 3222, koduleht www.meritlage.ee

○ Mari Lipp (loovterapeut, superviisor), **Lahenduskeskus MTÜ**
Teenuse sisu: **Loovteraapias (kunstiteraapias)**
Kontakt: mari@lahenduskeskus.ee, tel 526 7511, kodu- leht <https://lahenduskeskus.ee/avaleht/mari-lipp/>

Lisaks vaimse tervise spetsialistidele saavad nii noored kui lapsevanemad või ükskõik, millised abivajajad pöörduda meie valla laste heaolu spetsialistide poole, suhelda meie noortekeskuses töötavate noorsootöötajatega ning samuti pöörduda ka valla sotsiaaltöötajate poole.

Laste heaolu spetsialistid
○ Anni Üksik, 5395 9537, anni.üksik@hiiumaa.ee
○ Merike Randma, 5308 1343, merike.randma@hiiumaa.ee

Hiiumaa Noortekeskused
○ Kärkla Noortekeskus, Karmen Tee, karmen.tee@hiiumaa.ee, 5333 7535
○ Kõrgessaare Noortemaja, Liisu Orav, liisu.orav@hiiumaa.ee, 469 3262; 5850 5914
○ Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse Noortekeskus, Anna Lipp, anna.lipp@hiiumaa.ee, 5563 1632
○ Pühalepa Vaba Aja Keskus, Karola Lotta Kiisel pyhale- pavak@hiiumaa.ee, 5911 2535
○ Emmaste Avatud Noortekeskus, Triinu Paabut, E-post: triinu.paabut@hiiumaa.ee, 5552 2540

Üle-eestilised anonüümsed abi saamise võimalused:

○ Peaasi.ee – tasuta nõustamine noortele
○ Lasteabi 24h infotelefon 116111, online anonüümne vestlus
○ Eluliin (emotsionaalne tugi) 24 h, 6558088
○ Ohvriabi kriisitelefon, 116006, online vestlus
○ Emotsionaalse toe ja hingehoiu telefon 116 123 (iga päev kell 10-24, hingehoidjad vastavad kell 16–24)

1. jaanuarist algab uus korraldatud jäätmeveo periood

Hiiumaa Vallavalitsus ja Eesti Keskkonnateenused AS allkirjastasid korraldatud jäätmeveo teenuste hankelepingu perioodiks 2025–2029.

Hiiumaa vallas algab uus korraldatud jäätmeveo periood 01.01.2025. a. Jäätmevedaja edastab novembrikuu jooksul kõikidele jäätmevaldajatele e-posti või posti teel info jäätmeveo uutest tingimustest ja võimalustest. Täiendavat infot jäätmeveo korralduse ja tingimuste, samuti jäätmete liigiti kogumise reeglite osas avaldatakse lisaks valla kodulehel ja valla lehes. Jäätmeveo hankega ja veoteenus- tega on hõlmatud ka Hiiumaa jäätme- jaama opereerimine. Korraldatud jäätmeveo ja jäätmejaama teenused moodustavad ühe terviku – osasid jäätmeid saab ja peab tekkekohal jäätmevedajale üle andma, osad jäätmed peab aga viima jäätmejaama. Sel põhjusel on korraldatud jäätmeveoga liidetud ka jäätmejaama töö korraldamine ning jäätmejaama võimekuse tõstmiseks investeringute teostamine.

Mida saab tekkekohal vedajale üle anda?

Uue perioodi jäätmeveo teenused on suunatud jäätmete tekkekohal liigiti kogumise edendamisele, mis aitab suunata jäätmeid uuesti materjalina ringlusesse ja mis peamine, vähendada segaolmejäätmete tekkemahtu.

Korraldatud jäätmeveoga on edaspidi hõlmatud 8 jäätmeliiki: biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed ehk toidujäätmed, biolagunevad aia- ja haljastujäätmed, segapakend, klaaspakend, paberi- ja kartongijäätmed, suurjäätmed, segaolmejäätmed ning rõiva- ja tekstiilijäätmed. Kõiki neid jäätmeid tuleb tekkekohal liigiti koguda, kuid erisused kehtivad nende üleandmise tingimustes jäätmevedajale. Detailsed juhendid jäätmete liigiti kogumise reeglite ja võimaluste osas avaldatakse valla kodulehel.

Köögi- ja sööklajäätmete ehk toidujäätmete liigiti kogumise mahu ja kvaliteedi tõstmine on riiklik prioriteet, sest väga suur hulk toidujäätmeid pannakse täna segaolmejäätmete mahutisse ja need jäätmed ei jõua enam materjalina ringlusesse. Toidujäätmete liigiti kogumine on kohustuslik kõikidele jäätmevaldajatele (elanikud, ettevõtted, asutused). Erisused toidujäätmete üleandmise võimaluse osas: – ettevõtted ja asutused, kus ei teki toidujäätmeid, puudub jäätmete üleandmise kohustus. – kui jäätmevaldaja soovib toidujäätmed enda kinnistul kompostida, siis on see võimalus olemas. Jäätmete kompostija ei pea toidujäätmeid jäätmevedajale üle andma.

OLULINE! Jäätmevaldajad, kes soovivad asuda kompostima, peavad vallale esitama sellekohase kinnituse 30. novembriks 2024. Jäätmevaldaja, kes ei ole kinnitust esitanud 2024. aasta lõpuks, liidetakse automaatselt köögi- ja sööklajäätmete äraveo teenusega.

Jäätmetekompostimine on eelistatud tegevus, see aitab vähendada jäätmeveokite liiklemist meie teedel ja võimaldab valmistada endale head kompostmulda. Kompostimiseks peab kasutama kompostit, hajaasustuses on lubatud kasutada ka aunkompostimist.

Paber- ja kartongijäätmete üleandmine jäätmevedajale on võimalik kortermajal, asutusel ja ettevõttel. Jäätmevaldajad, kes ei anna paberi- ja kartongijäätmeid tekkekohal üle jäätmevedajale, annavad jäätmed üle avalikesse kogumispunktidest ja jäätmejaama. Jäätmete üleandmine on tasuta. Avalike mahutite paiknemise info avaldatakse valla kodulehel.

Segapakendite üleandmine jäätmevedajale on võimalik kõikidel jäätmevaldajatel. Segapakendeid saab jäätmevedajale üle anda nii kogumismahutiga kui eramajade osas ka kogumiskotiga. Kogumiskott antakse vedaja poolt tasuta. Segapakendi igapäevane tekkemaht on suur ja seetõttu tasub neid eraldi koguda, et vähendada segaolmejäätmete tekkemahtu.

Klaaspakendite üleandmine jäätmevedajale on võimalik kortermajal, asutusel ja ettevõttel. Jäätmevaldajad, kes ei anna klaaspakendit tekkekohal üle, peavad viima klaaspakendid avalikesse kogumispunktidest ja jäätmejaama. Avalike mahutite paiknemise info avaldatakse valla kodulehel.

Biolagunevaid aia- ja haljastujäätmeid saavad jäätmevedajale üle anda kõik jäätmevaldajad tiheasustusalal ning kortermajad, asutused ja ettevõtted, kellel puudub võimalus kompostida hajaasustusalal. Tegemist on vabatahtlikult tellitava teenusega. Kui jäätmeid jäätmevedajale üle ei anta, tuleb need ise viia jäätmejaama või oma kinnistul kompostida.

Jäätmete vedu toimub kogumisringidena perioodil 1. aprill kuni 30. november üks kord kuus. Jäätmete veo tellimisel peab jäätmevaldaja andma jäätmevedajale teada äraantavate jäätmete ligikaudse koguse. Jäätmed tuleb üle anda läbipaistva kotiga.

Suurjäätmeid saavad jäätmevedajale üle anda kõik jäätmevaldajad, tegemist on vabatahtliku teenusega ning kogumine toimub kogumisringina kord kvartalis. Kes jäätmevedajale suurjäätmeid üle anda ei soovi, peab jäätmed viima kas jäätmejaama või muusse kogumiskohta.

Rõiva- ja tekstiilijäätmeid (kasutuskõlbmatuid) saab jäätmevedajale üle anda kogumisringide raames ja tegemist on vabatahtliku teenusega.

Jäätmete üleandmise soov tuleb jäätmevedaja juures registreerida ja kogumispäeval viib jäätmevedaja jäätmed ära. Kogumisringe tehakse üks kord kvartalis. Kes jäätmevedajale jäätmeid üle anda ei soovi, peab jäätmed viima kas jäätmejaama või muusse kogumiskohta.

Segaolmejäätmed on liigiti kogumisest ülejäävad jäätmed, mida peavad jäätmevedajale üle andma kõik jäätmevaldajad sõltumata oma asukohast. Jäätmete üleandmine toimub kogumismahutiga, erandjuhtudel on eramajade osas võimalik kasutada ka kogumiskotti.

Segaolmejäätmete tekkemaht hakkab igal jäätmevaldajal tänu muude jäätmete liigiti kogumisele vähene- ma, mis omakorda võimaldab rahalist säästu: kasutusele saab võtta väiksema ja odavama tühjendushinnaga mahuti ja kasutada ka harvemalt tühjendussagedust.

Kogumismahutite rentimisest ja ostmisest

Jäätmevedajalt saab sobiva mahuti osta või rentida, kuid see ei ole kohustuslik ning jäätmete kogumiseks võib edasi kasutada enda olemasolevaid nõuetele vastavaid mahuteid. Samuti võib kasutada muudelt ettevõtetelt renditavaid mahuteid või osta sobiv mahuti poest.

Soovitame tõsiselt hinnata, millise suurusega mahuti vastab teie jäätmetekke vajadustele. Vastavaid nõuandeid annab ka jäätmevedaja.

Jäätmeid tekib vähe – kasutage ühismahuti!

Kui jäätmevaldajal on soov võimalikult palju liigiti kogutud jäätmeid jäätmevedajale üle anda, kuid pole sobivat ruumi, kuhu need mahutid paigutada või on soov vähendada mahutite ostu/rendikulu, on võimalik teha koostööd oma naabritega ja võtta kasutusele ühismahuti. Ühismahuti kasutajate arv ei ole piiratud ja seda võib kasutada kõikide jäätmeliikide osas, mida saab mahutiga üle anda. Ka lähestikku asetsevad korteriühistud saavad ühismahuti kasutada. Ühismahuti kasutamiseks tuleb esitada kasutajate vastav kokkulepe vallavalitsusele.

Vabastuse taotlemine jäätmeveost Jäätmevaldajal on õigus esitada vallavalitsusele kirjalik taotlus korraldatud jäätmeveoga tähtajaliselt mitteliitunud lugemiseks, kui kinnistul ei elata või kinnistul ei kasutata. Näiteks juhul, kui jäätmevaldaja viibib oma kinnistul vaid suveperioodil, on võimalik vabastust taotleda sügis- ja talveperioodiks. Taotlusvorm on leitav valla kodulehelt.

KADRI PIHLAMÄGI
KRISTO ROSSMAN

Kogumismahutite tühjendamise hinnakiri alates 01.01.2025						
Sega-olme-jäätmed:	Graafiku-järgne tühjendus, ilma km-ta	Graafiku-järgne tühjendus, koos km-ga	Tühisõit, EUR/kord, ilma km-ta	Tühisõit, EUR/kord, koos km-ga	Graafiku-väline tühjendus, EUR, ilma km-ta	Graafiku-väline tühjendus, EUR, koos km-ga
0.08	4.95	6.04	2.48	3.02	4.95	6.04
0.14	8.66	10.57	4.33	5.29	8.66	10.57
0.15	9.28	11.33	4.33	5.29	9.28	11.33
0.24	14.85	18.12	7.43	9.06	14.85	18.12
0.36	22.28	27.18	11.14	13.59	22.28	27.18
0.66	40.85	49.83	20.42	24.92	40.85	49.83
0.80	49.51	60.40	24.76	30.20	49.51	60.40
1.10	68.08	83.06	34.04	41.53	68.08	83.06
2.50	154.73	188.76	77.36	94.38	154.73	188.76
4.50	278.51	339.78	139.25	169.89	278.51	339.78
Lisa m³ (konteineri mahtu ületavad jäätmed):	61.89	75.51				
Bio- ja sööklajäätmed						
0.08	0.50	0.60	2.48	3.02	4.95	6.04
0.14	0.87	1.06	4.33	5.29	8.66	10.57
0.24	1.49	1.81	7.43	9.06	14.85	18.12
Lisa m³ (konteineri mahtu ületavad jäätmed):	6.19	7.55				
Paber ja kartong						
0.08	0.00	0.00	2.48	3.02	4.95	6.04
0.14	0.00	0.00	4.33	5.29	8.66	10.57
0.24	0.00	0.00	7.43	9.06	14.85	18.12
0.36	0.00	0.00	11.14	13.59	22.28	27.18
0.66	0.00	0.00	20.42	24.92	40.85	49.83
0.80	0.00	0.00	24.76	30.20	49.51	60.40
1.10	0.00	0.00	34.04	41.53	68.08	83.06
2.50	0.00	0.00	77.36	94.38	154.73	188.76
4.50	0.00	0.00	139.25	169.89	278.51	339.78
Lisa m³ (konteineri mahtu ületavad jäätmed):	61.89	75.51				
Segapakend						
0.08	1.24	1.51	2.48	3.02	4.95	6.04
0.14	2.17	2.64	4.33	5.29	8.66	10.57
0.15	2.32	2.83	4.33	5.29	9.28	11.33
0.24	3.71	4.53	7.43	9.06	14.85	18.12
0.36	5.57	6.80	11.14	13.59	22.28	27.18
0.66	10.21	12.46	20.42	24.92	40.85	49.83
0.80	12.38	15.10	24.76	30.20	49.51	60.40
1.10	17.02	20.76	34.04	41.53	68.08	83.06
2.50	38.68	47.19	77.36	94.38	154.73	188.76
4.50	69.63	84.94	139.25	169.89	278.51	339.78
Lisa m³ (konteineri mahtu ületavad jäätmed):	15.47	18.88				
Klaas						
0.08	0.50	0.60	2.48	3.02	4.95	6.04
0.14	0.87	1.06	4.33	5.29	8.66	10.57
0.24	1.49	1.81	7.43	9.06	14.85	18.12
Lisa m³ (konteineri mahtu ületavad jäätmed):	6.19	7.55				
Suurjäätmed						
m³	24.76	30.20	4.33	5.29		
Aia- ja haljastus						
0.15	2.79	3.40	4.33	5.29		
Rõivad						
m³	33.20	40.50	4.33	5.29		

Uue jäätmeveo hanke infotunnid osavaldades

Hiiumaa Vallavalitsus korraldab novembrikuus koostöös Eesti Jäätmehoolduskeskusega Hiiumaa eri piirkondades infotunnid, kus tutvustame 1. jaanuaril kehtima hakkava uue jäätmeveo hanke tingimusi.

Uut jäätmeveo hanget tutvustame osavaldades järgmistel aegadel:

Esmaspäeval, 18. novembril kell 15 Emmaste raamatukogus.

Esmaspäeval, 18. novembril kell 17 Kõrgessaare Vaba Aja Keskuses.

Teisipäeval, 19. novembril kell 15 Suuremõisa lossis.

Teisipäeval 19. novembril kell 17 Kärdlas, Hiiumaa vallavalitsuses. Kärkla koosolekul on võimalik osaleda ka videokoosoleku vahendusel, linki jagame ürituse lähenedes valla veebikanalites.

Kolmapäeval, 20. novembril kell 16 Käina osavallamajas.

Hiiumaa Vallavalitsus

Tarbi toitu targalt – kuidas vähendada toidujäätmeid

16.–24. novembrini toimub Euroopa jäätmetekke vähendamise nädal, mille teemaks on tänavu toidujäätmed. 2021. aastal valminud SEI Tallinna ja Eesti Maaülikooli toidujäätmete ja toidukao tekke uuringu andmetel tekib Eestis aastas ligikaudu 167 000 tonni toidujäätmeid, ligi pool sellest tekib kodumajapidamistes. Toidujäätmetest omakorda poole ehk ligikaudu 84 000 tonni aastas moodustab toidukadu ehk raisku läinud toit. Kõige rohkem läheb toitu raisku kodumajapidamistes, kõige vähem toidutööstuses. Kogu toidu tarneahelas raisatud toidu väärtus kokku on hinnanguliselt 164 miljonit eurot aastas.

- Mida saad Sina teha, et austada toitu jäägitult ja anda oma panus toidujäätmete tekke vähendamisse?**
- Planeeri menüü ehk portsjonid ja toidukorrad ette. Planeeri teadlikult menüüsse selliseid toite, kus kasutad võimalikult palju kapides leiduvat ära, et vältida jäätmete teket.
 - Tee enne poodi minemist menüü järgi ostunimekiri arvestades, milliseid koguseid toitu vajad ja millised toiduained on kodus juba olemas. Ära mine poodi näljasena ega lase end ahvatleda suurte pakidel ja pakumistel. Osta ainult vajalik kogus, võimalusel osta toiduaineid lahtiselt oma korduskasutatavasse karpi vajalikus koguses. Nii säästad toitu, aega, raha ja keskkonda!
 - Ole leidlik toiduainete ja toidu ülejääkide kasutamisel, arvestades seejuures toiduohutusega. Valmista näiteks pruunidest banaanidest kooki või smuutit, kasuta üleliigset/kuivanud saia kotlettide valmistamisel, valmista seisma jäänud köögiviljadest suppe jne.
 - Tee vahet märgel, „kõlblik kuni“ ja „parim enne“. Märgel, „kõlblik kuni“ ehk tarvitamise tähtpäeva kasutatakse kiiresti riknevatel toitudel. See tähistab kuupäeva, milleni võib toitu ohutult süüa. Tarbi toit enne, „kõlblik kuni“ kuupäeva möödumist! „Parim enne“ tähistab kuupäeva, milleni säilib toote nõuetekohane kvaliteet. Toiduaineid on ohutu tarbida ka mõnda aega pärast „parim enne“ kuupäeva möödumist, kuid enne tarbimist vaatl, nuusuta ja maitse.
 - Jälgi pakenditele märgitud kuupäevi ja paiguta toiduained kapis ümber – tõsta uuemad tooted külmikus või kapis tahapoole ja vanemad ettepoole, et vältida toiduainete riknemist, enne kui neid kasutada jõuad.
 - Säilita toitu nõuetekohaselt – vaata pakenditelt toidu säilitamishuhtideid ning hoi a külmiku temperatuur vahemikus 1–4 °C ja sügavkülmiku temperatuur –18 °C juures.
 - Kasuta toidu säilitamiseks külmutamist või kuivatamist. Hea mõte on külmutada toitu eraldi portsjonitena ja märgistada need vastavalt.
 - Kasuta väiksemaid taldrikuid, lusikaid ja kahvleid. Nii sa ei tõsta taldrikule rohkem toitu, kui ära süüa jaksad.
 - Jaga üleliigset toitu sõprade, kolleegide või naabritega! Samuti ja gage omavahel nippe toiduraiskamise vältimiseks.
 - Vali poes ja turul julgelt ebastandardse välimusega puu- ja köögivilju – need on täiesti söödavad ja toitvad ning saad ära kasutada allahindlusi või muid kampaaniaid.
 - Töökoha või koolisööklas ära tõsta rohkem süüa, kui jaksad ära

süüa. Mõtle ka kohvikus või restoranis enne toidu tellimist, kui palju jõuad süüa. Võid proovida eel- ja pearoa tellimise asemel kahe eelroa söömist.

- Rootsi lauas võta väiksem taldrik, et vältida üleliigsete toidukoguste taldrikule tõstmist. Vajadusel saad toitu juurde tõsta.
- Küsi kohvikus või restoranis järelejäänud toit endaga kaasa. Nii saad seda süüa hiljem kodus.
- Kohanda oma ootusi – ära eelda, et kogu toiduvalik peab olema toidupoes, kohvikutes ja restoranides kogu päeva vältel saadaval. See võib tähendada, et poed, kohvikud ja restoranid peavad päeva lõpus toitu ära viskama.
- Kui siiski tekib toidujäätmeid, ära viska neid segaolmejäätmete hulka, vaid kogu liigiti ja komposti ise või viska biojäätmete konteinerisse.

ALLIKAS: KLIIMAMINISTEERIUM

Hoidu aiajäätmete põletamisest!

Suvi on läinud linnutiivul ja hoolsamad aiaomanikud hakkavad kribinal-krabinal puudelt langenud lehti kokku riisuma. Kokku kogutud lehtedele pannakse pahatihti tuli otsa, kuid see ei ole täna kõige mõistlikum tegevus.

Hiiumaa Vallavalitsusele on sel aastal üpris palju laekunud teateid nii ebaseaduslike jäätmete põletamise kohta kui ka lõkete kohta, mille suits häirib naabreid või teisi ümberkaudseid inimesi. Eriti sagedased on kaebused tiheasustusaladel, kus majapidamised on tihedamalt üksteise kõrval ja inimesi rohkem.

Koduaedades lahtise tule tegemine on reguleeritud omavalitsuse heakorraeskirjaga. Hiiumaa vallas on lõkke tegemine nii tiheasustusalal kui hajaasustusalal lubatud, aga keelatud on seda teha teisi oluliselt häirival (rohke suitsu tekitamine) või inimese elule, varale ja keskkonnale ohtlikul viisil ja tuleohutusnõudeid eirates. **Keelatud on jäätmete põletamine lõkkes.** Küttekoldes tohib põletada ainult puhast immutamata puitu ja kiletamata paberit/pappi tulehakatuseks.

Ei ole kuigi meeldiv, kui lähed õue puhast pesu kuivama riputama ja avastad, et hoov on mattunud paksu halli suitsu sisse. Lisaks sellele, et suitsu lõhn jääb riiete külge, on see ka kahjulik sissehingamisel. Või näiteks soojal sügispäeval tube tuulutades, ei tule aknast mitte värske tuuleõhk vaid vänge suitsuhais.

Peenardelt koristatud lillepealsete või kokku riisunud lehehunnikuid ei tohiks viia ka suvaliselt kuhugi metsa alla väljaspool oma kinnistult, sest nii on oht viia aiasid väljast ja võõra taimeliigi seemneid, aga ka näiteks

Hispaania teeteo mune. Metsa alla visatuna võivad võõrliigid hakata kontrollimatult paljunema, sest seal ei piira keegi taimede levikut ega korja võõrnälkjaid. Nii levivad need varem või hiljem inimeste aedadesse tagasi.

Kuidas siis vabaneda oma aiajäätmetest nii, et me ei häiriks lõkkesse oma naabreid ning säästaks ka keskkonda?

Üks võimalus on jätta lehed riisumata, soovi korral purustada need niidukiga ning jätta maha mulda väetama. Kui siiski see

ei ole lahendus, siis teine võimalus on aiajäätmed kompostida. Kui ka kompostimise võimalused puuduvad, siis saab korraldada jäätmeveo raames aiajäätmed üle anda jäätmevedajale või viia need ise jäätmejaama (www.hiiuprygila.ee).

Hooli enda ja ennast ümbritsevate inimeste tervisest! Hoi a Hiiumaad!

KADRI PIHLAMÄGI

Aeg on otsustada, kas anda köögi- ja sööklajäätmed jäätmevedajale üle või hakata kompostima!

Hiiumaa vallas kehtib jäätmehoolduseeskirjast tulenev nõue, et kõik jäätmevaldajad peavad köögi- ja sööklajäätmeid ehk toidujäätmeid liigiti koguma. Kogutud jäätmed tuleb kas korraldatud jäätmeveo raames jäätmevedajale üle anda või võimaluse olemasolul oma kinnistul kompostida.

Selleks, et Hiiumaa Vallavalitsus teaks, millised kinnistud kasutavad köögi- ja sööklajäätmete kompostimist:

- palume kõikidel jäätmevaldajatel, kes kasutavad kompostimist, kuid ei ole sellest valda veel teavitatud, esitada vastav kirjalik kinnitus hiljemalt 30. novembriks 2024.** Kinnituse saab esitada kinnistu omanik või isik, kes on jäätmevaldajate registris jäätmevaldajaks registreeritud. Kinnituse saab digitaalses iseteeninduskeskkonnas esitada siin: <https://evald.ee/hiiumaavald/app/jaatmekaitlus/>.
- kui iseteeninduskeskkonna kaudu kinnitust esitada ei õnnestu, siis on võimalik täita Hiiumaa valla kodulehel olev blankett (selle leiate siit: <https://vald.hiiumaa.ee/dokumendid-vormid-keskkond>) ja edastada see digiallkirjastatuna e-posti aadressile valitsus@hiiumaa.ee.
- kellel arvuti kasutamise võimalust ei ole, saab kompostimise kinnituse esitada oma piirkonna osavallamajas kohapeal. Jäätmevaldajad, kes ei ole nõutud kuupäevaks kompostimise kinnitust vallale esitanud ja ei ole võtnud kasutusele ka jäätmevedaja poolt köögi- ja sööklajäätmete äraveo teenust, **liidetakse alates 01.01.2025.a köögi- ja sööklajäätmete kogumismahutiga üleandmise kohustusega korraldatud jäätmeveo raames.** Nimetatud jäätmevaldajad peavad tagama jäätmete kogumiseks sobiva jäätmemahuti olemasolu alates **01.01.2025. a** ja järgima jäätmevedajale jäätmete üleandmisel neile edastatud mahuti tühjendamise graafikut.

Alates 01.01.2025 hakkab kehtima uue hanke hinnakiri, mis on kättesaadav Hiiumaa valla kodulehelt.

Köögi- ja sööklajäätmete kompostimisele hetkel kehtivad nõuded leiate siit: <https://vald.hiiumaa.ee/korraldatud-jaatmevedu>.

Juhul kui jäätmevaldaja soovib kasutada korraga nii kompostimist kui anda jäätmeid vedajale üle, siis see on võimalik.

Küsimuste korral palun pöördu: kadri.pihlamagi@hiiumaa.ee; 5340 6199.

KADRI PIHLAMÄGI

Soodustingimustel kasside steriliseerimise ja kastreerimise kampaania tuleb taas

Hiiumaa Vallavalitsus, loomaarst Ly Kokla ning Hiiumaa Loomakliinik korraldavad ka sel aastal soodustingimustel kasside steriliseerimise ja kastreerimise kampaania ajavahemikul 1. novembrist kuni 30. novembrini.

Kampaania toimub järgmistel tingimustel:

- Hiiumaa Vallavalitsus toetab kassi steriliseerimist 30 euroga ning kassi kastreerimist 15 euroga, omalt poolt panustavad ka loomaarstid, et pakkuda loomaomanikele soodsamaid tingimusi.
 - Kampaania ajal maksab kassi steriliseerimine Hiiumaa loomakliinikus 60 eurot, kassi kastreerimine 35 eurot.
 - Kampaania ajal maksab kassi steriliseerimine loomaarst Ly Kokla juures 50 eurot, kassi kastreerimine 25 eurot.
- Hiiumaa Vallavalitsus paneb südamele, et iga loomaomanik vastutab oma looma ja tema tegevuse eest. Hoiame oma lemmikuid ning püüame ära hoida nende kontrollimatu paljunemise. Kuigi isane kass poegi ilmale ei too, tuleks ta siiski kastreerida, et vältida kodutute kasside kolooniate tekkimist.
- Hoolime oma lemmikutest!

Täpsem info ja registreerimine loomaarsti juures:

- Loomaarst Ly Kokla, tel 522 8920.
- Hiiumaa loomakliinikus, tel 5670 6709.

Foto: Triinu Rajasalu

Hiumaa koolijuhid naasid seminarilt „Liikuma kutsuv kool“ värskete ideedega

Emmaste ja Kärdla koolide esindajad tõdesid oktoobri algul Pärnus toimunud seminaril „Liikuma kutsuv kool“, et oma tegevustega liigutakse õiges suunas, ent mandrilt toodi kaasa ka uusi ideid.

„Oleme meeskonnaga mõelnud, et järgmisena rajame madalseiklusraja,“ rääkis Kärdla Kooli koolijuht Margit Kagadze. „Aga seminarilt kodupoole sõites arutasime, et ehk võiks midagi originaalsemat teha.“

Koolijuht tõi näitena Laupa Kooli ettekandes tutvustatud muusikalise aia, mis koosneb kõlakastidest, helisevatest torudest ja muudest muusikariistu imiteerivatest komponentidest. „Selline aed võiks meile väga hästi sobida, ka hoovigolfi idee tundus põnev mõte, mida arutada,“ märkis ta.

Nii nagu Kärdlas, nii ka Emmastes on kooliõueala liikumiseks väga sobilik. „Meie lapsed tõesti armastavad õues olla, sest tingimused selleks on loodud,“ kõneles Emmaste Kooli sotsiaalpedagoog Katre Pruul.

Täielikust õnnest on õdusal mõisakooli õuel puudu vaid künkas. „Künkas on üks populaarsemaid liikuma kutsuva kooli elementideid, millest ka meie unistame. Samuti võiks meil õues olla rohkem pinke,“ leidis Katre Pruul.

Seminarilt toodi kaasa ka ideid koolitundide jaoks. Kärdla Kooli abiõpetaja Mari-Liis Leivalt rääkis, et seminaril tutvustati mitmeid rakendusi, mis võimaldavad tundi läbi viia õues liikuvalt, kuid samas nutikalt. Lihtsaim neist oli näiteks kõnnitund, mis näeb ette, et õues liikudes kuulab õpilane kõrvaklappidest õpetaja ettevalmistatud loengut ning pärast arutletakse kuuldu üle.

Nende kasutusele võtmist võib takistada aga see, et koolidel pole mõistlik igale õpilasele internetiga nutiseadet soetada, õpilaste endi seadmetele aga toetuda ei saa. Ühelt poolt vaadatuna ei pruugi iga vanem suuta võimaldada lapsele seadme olemasolu, teiselt poolt on mõlemad seminaril käinud koolid nutivabad.

Nutivabadest koolidest räägiti ka Pärnus. „Mul oli nii hea meel nutivabaduse töötoas osaleda, sest iga näite kohta tundsin ära meie kooli, ja nii oleks tahtnud öelda: jaa, meil on ka nii,“ rääkis Emmaste sotsiaalpedagoog Katre Pruul. Temaga oli päri ka koolijuht Anneli Sadam: „Minu jaoks suurim väärtus seminaril oligi saada kinnitust, et liigume õiges suunas.“

Hiumaa koolidest on liikuma kutsuva programmiga liitunud neli kooli: Kärdla, Käina, Emmaste ja Suuremõisa. Kuigi osad neist pole enam programmis aktiivsed, väärtustavad kõik saare koolid liikumist ja kasutavad ka liikuma kutsuva kooli elemente.

KATRIN KIVI

Liikumine on vaimse ja füüsilise tervise ning sotsiaalsete oskuste üks alustaladest, just see on põhjus, miks seda joont ka koolides arendatakse. Fotol: Mari-Liis Leivalt, Keitlin Sini-järvi, Katrin Kivi, Anneli Sadam, Tiia Liibert, Katre Pruul, Margit Kagadze. Foto: erakogu

OOTAME MÄLESTUSI EMMASTE KOOLI AIA KOHTA!

Kogume infot, milline nägi kooli aed välja endistel aegadel ja kuidas oli töö aias korraldatud.

Ootame mälestusi kirjalikult nii postiga kui ka e-postiaadressil kool@emmaste.edu.ee

Võimalik on kutsuda enda juurde vabatahtlik, kes jutu salvestab või kirja paneb. Selleks helistage: 56957878 (Karina)

Väga teretulnud on ka fotod!

Lossipäevade ajal 2023. a Tabori etendus „Marguse elu Suuremõisas“.

Noortekeskuse sünnipäev 2023. Foto: Kadri Maiste

Pühalepa Vaba Aja Keskus pakub teenuseid igale eale

Suuremõisa tee ja Käina-Emmaste maantee ristil asub pika müüriaga madalam mõisaagene maja, mida igaüks omal moel nimetab ja mäletab. Ühele on see ajalooline juustukoda, teisele endine vallamaja, Hoiupanga kontor, Lossihoovi baar või „see koht“, kus Mamma lugusid mängiti.

See ongi Pühalepa Vaba Aja Keskuse (VAK) peamaja, kus asub keskuse kontor, tegutseb Suuremõisa noortekeskus ja koolisöökla. Erinevateks teenusteks on saadaval tegevustuba, arvutituba, söögisaal, mängutuba, õppekõök ja teatriait. Lisaks pakub VAK teenuseid spordihoones ja käsitöomajas.

Peamajas on seni kõige populaarsem teenus olnud laste sünnipäevade tähistamine. Selleks saab kasutada teise korruse mängutuba ja kööki koos kõige vajalikuga. Ümber laua mahub mugavalt istuma kuni 15 inimest. Mängutuba on avar ja meelepärased mängud saab eelnevalt tegevustoast välja valida.

Täiskasvanud saavad samas läbi viia erinevaid koosolekuid ja koolitusi. Esitlustehnika on olemas ja erinevad ekraanid-tahvlid samuti. Kõök sobib kohvipausideks. Samal otstarbel sobivad esimese korruse tegevus- või arvutituba ja pausideks söögisaal. Viimane sobib ka peolaudadeks.

Maja maanteepoolses otsas on kütteta

teatriait, mida varasemalt ka diskosaaliks nimetatud. See on lavanurgaga suur ruum, kus korraldada teatrietendusi ja väiksemaid kontserte. Olemas on elekter, tualett ja pikad istepingid. Võimalik on korraldada ka laudadega pidusid.

Keskuse sisehoov sobib mitmesuguste välisündmuste, nt laatade korraldamiseks. Hoovis on kaks haljasala ja transporti võimaldab juurdepääsutee. Rentida saab õuemööblit ja välitelke. Aidaesine plats on kaetud kivisillutisega. Just seal olid Mamma lugude külastajate istekohad.

Noortekeskus toimetab kogu majas – siin pakutakse avatud noorsootöö teenust, toimuvad erinevad töötoad ja korraldatakse üritusi. Vahendeid oma ideede elluviimiseks leidub värvilistest paberitest erinevate kangasteni. Arvutitoas ootavad huvilisi PlayStation ja X-box seadmed ja mängud.

Spordihoones on igas eas kasutajate päralt võimla, jõusaal ja saunadega pesuruumid. Spordisaalis saab mängida korv-, võrk- ja sulgpalli. Jõusaal on varustatud kõige vajalikuga jõu ja vastupidavuse treenimiseks. Riietus- ja duširuumides olevad saunad koetakse soojaks ettetellimisel.

Spordi- ja jõusaali saab kasutada nii üksikui ka mitmekesi. Külastuse registreerimine toimub tööpäeviti kell 10–18 aadressil <https://book.heygoldie.com/Puhalepa>

pa-Vaba-Aja-Keskus või SMSi teel, saates soovitud aja koos kasutaja(te) nime ja e-posti aadressiga numbrile +372 5911 2535.

Külastuse eest tasumine käib arve alusel ning valikus on üksikpääse ja kuupilet. Lastele ja noortele on spordihoone kasutamine tasuta või soodustingimustel. Priiilt saab kasutada spordihoone juures asuvat jõulinnakut seitsme erineva treeningseadmega ja spordiväljakut jalgpalli mänguks.

Käsitöomaja tuntuim osa on keraamikakoda, kus toimuvad huviringid ja töötoad, pakutakse keraamika põletamise teenust. Puu- ja käsitööklassi kasutavad Suuremõisa ja Palade koolid. Majas on kaks (praegu ka vaba) rendipinda: esimese korruse kabinet ja teise korruse avar katuselamb.

VAKi huviringid alustasid äsja uut hooaega ja vabade kohtade olemasolul on võimalik nendega veel liituda. Valikus on keraamikaring lastele ja täiskasvanutele, üldfüüsiline treening ning kudumisklubi täiskasvanutele. Lähem info ja kirjapanek Hiumaa huviregistris <https://hiiumaa.huviregister.ee>.

KADI KIIVER

Pühalepa Vaba Aja Keskus

KONFERENTS

Kuhu tüürid, kutseharidusreform?

Kutseharidus väljaspool tõmbekeskusi

31. oktoobril 2024 Suuremõisa lossis Hiumaals

NB! Otseülekande lingi leiad ametikooli kodulehelt ja FB lehelt www.hak.edu.ee

11.30–12.00 kogunemine ja tervituskohv
Päevajuht Märt Treier (ajakirjanik)

12.00–12.15 avamine – haridus- ja teadusminister Kristina Kallas (kinnituse ootel), regionaal- ja põllumajandusminister Piret Hartman (videotervitus) ja Hiumaa vallavanem Hergo Tasuja
Märt Treieri intervjuu

12.15–12.45 peakõneleja dr Reeli Liivik (Tallinna Ülikool, kutseõppedidaktika nooremlektor), „Kutseharidus muutuste tuules / tulevikuvision“

12.45–13.00 Märt Treieri intervjuu Reeli Liivikuga

13.00–13.45 I paneel, **Kutsehariduse uuendusvajadused ja suunad:** Kristina Kallas, Reeli Liivik, Hergo Tasuja, Liis Lukas (Hiumaa Arenduskeskuse juht), moderaator Raul Vinni (Hiiu Lehe peatoimetaja)

13.45–14.00 Madis Kallase (Riigikogu liige) sõnavõtt ja Märt Treieri intervjuu

14.00–14.45 lõuna

14.45–15.00 Kuno Rooba (kutseõppe edendamise ühing) sõnavõtt ja Märt Treieri intervjuu

15.00–15.45 II paneel, **Tark rahvas ja elukestev õpe ametikoolides:** Urve Mets (OSKA uuringujuht), Kalle Toom (Räpina aianduskooli direktor), Heiki Hanso (ettevõtja), Lylän Lainoja (Hiumaa ametikooli linnaaianduse juhtõpetaja), moderaator Eva Kiisler (ajakirjanik)

15.45–16.00 Triini Laasi-Õige (kutseharidusreformi juht, HTM) sõnavõtt ja Märt Treieri intervjuu

16.00–16.45 III paneel, **Kutsekeskhariduse visioon Hiumaals:** Antti Leigri (Suuremõisa ja Palade põhikooli direktor), Ivo Eesmaa (Hiumaa ametikooli ja Hiumaa Gümnaasiumi direktor), Liina Härm (Saarte Liinide projektijuht), Kulvo Pendra (Dagoplasti tegevjuht), moderaator Arno Kuusk (Hiumaa Ettevõtjate Liidu liige, mikroettevõtja)

16.45–17.00 Märt Treieri ja Hergo Tasuja kokkuvõte. Konverentsi lõpetamine

17.00–17.30 kohvilaud

* Korraldaja jätab endale õiguse muudatusteks.

Tööpakkumine: Käina Kooli õppe- ja arendusjuht

Oled oodatud kandideerima meeskonda, kui sinus on valmisolek panustada meie kooli õppe- ja kasvatustöö arengusse ja juhtimisse ning arendus- ja koostööprojektide eestvedamisse.

Ootused kandidaadile:

- » magistrakraad või sellele vastav kvalifikatsioon;
- » õpetajakutse;
- » juhtimiskompetentsid;
- » eesti keel emakeelena või C1 tase;
- » inglise keele oskus vähemalt B2 tasemel;
- » head digipädevused;
- » hea suhtlus- ja meeskonnatöö oskus.

Pakume:

- » tööaega osa- või täiskoormusel;
- » põnevat tööd haridusvaldkonnas;
- » koolitus- ja enesetäiendusvõimalusi;
- » 56 kalendripäeva puhkust;
- » terviseedendust toetust, 2 tasustatud tervispäeva;
- » erialase hariduse korral on võimalik töökoormust suurendada õpetajana;
- » noore spetsialisti stipendium (vald.hiiumaa.ee/noore-spetsialisti-stipendium).

Konkursil osalemiseks esita kirjalik avaldus, millele lisa:

- » elulookirjeldus;
- » motivatsioonikiri „Näen oma panust kooli arengus...“;
- » ametikohale esitatud nõuetele vastavust tõendavate dokumentide koopiad.

Kirjalik avaldus ja nõutavad dokumendid saata aadressil: ermo@kaina.edu.ee hiljemalt 28. oktoobriks 2024. Lisainfo tel +372 501 9113.

DETAILPLANEERINGUD

Tahkuna küla Rüütlimetsa maaüksuse detailplaneeringu kehtestamine

Hiiumaa Vallavalitsuse 25.09.2024 korraldusega nr 518 kehtestati Tahkuna küla Rüütlimetsa maaüksuse (katastritunnus 39201:004:0750) detailplaneering (Dagopen Arhitektuuribüroo töö nr 22-43).

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on huvitatu tud isiku soov olemasolev maaüksus kruntida ning määra rata sinna ehitusõigus üksikelamute rajamiseks. Kõrges saare valla üldplaneeringuga on määratud maa-ala juht funktsiooniks elamuehituse reservmaa. Koostatav detail planeering on kooskõlas üldplaneeringuga ja maakonna planeeringuga.

Kehtestamise korralduse ja planeeringuga on võimalik tutvuda töö ajal Hiiumaa vallavalitsuses (Keskväljak 5a, Kärkla) ja valla veebilehel.

Tahkuna tuletorni lähiala detailplaneeringu eskiisi avalik väljapanek

Hiiumaa Vallavalitsus korraldab Tahkuna tuletorni lähiala detailplaneeringu (katastritunnused 39201:004:3000; 20501:001:0051; 20501:001:1523) eskiisi avaliku väljapaneku 1.–30. november 2024 töö ajal Hiiumaa vallavalitsuses (Keskväljak 5a, Kärkla linn, Hiiumaa vald) ja Hiiumaa val la veebilehel.

Planeeringu koostamise eesmärgiks on planeeringualase jäävate maaüksuste piiride muutmine, tuletorni teenin damiseks ja eksponeerimiseks vajalike ehitiste ja tehnoraja tiste ning trasside võimalike asukohtade määramine, maa üksuste sihtotstarvete määramine, haljastuse põhimõtete määramine, arhitektuursete tingimused määramine ning servituutide vajaduse määramine. Detailplaneeringuga te hakse ettepanek ranna ehituskeeluvööndi vähendamiseks vee- ja kanalatsiooniirajate rajamiseks.

Täiendav info: planeeringuspetsialist Maiken Lukas, 5191 7709, maiken.lukas@hiiumaa.ee.

Kärkla linna Pikk tn 5 detailplaneeringu koostamise algatamine ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamata jätmine

Hiiumaa Vallavolikogu 19.09.2024 otsusega nr 208 algatati Kärkla linna Pikk tn 5 detailplaneeringu koostamine ja väljastati lähtetingimused ning jäeti algatamata keskkonnamõju strateegiline hindamine. Planeeringualana mõiste takse Hiiumaa vallas Kärkla linnas Pikk tn 5 kinnistut ka tastritunnusega 20501:001:0934.

Planeeringu koostamise eesmärgiks on Pikk tn 5 kinnis tule ehitusõiguse määramine üksikelamu ja ühe abihoone püstitamiseks, teede ning liikluskorralduse põhimõtete planeerimine, tehnovõrkude ja rajatiste paigutuse määramine, servituutide ja kitsenduste vajaduse määramine, arhi tektuursete tingimuste määramine hoonetele, kruntidele sihtotstarbe määramine. Kärkla linna üldplaneeringu ko haselt on minimaalseks elamukrundi suuruseks 1500 m². Detailplaneering on üldplaneeringut muutev, sest planeeri takse ehitusõiguse määramine (elamule ja abihoonetele) väiksemale krundile, kui üldplaneeringus lubatud.

Algatamise otsuse ja väljastatud lähtetingimustega saab tutvuda töö ajal Hiiumaa vallavalitsuses (Keskväl jak 5a, Kärkla) ja Hiiumaa Vallavalitsuse avalikus doku mendi registris.

ENAMPAKKUMISED

Kõrgessaare osavald müüb lihtoksjoni korras kolmetoa lise rõduga korteri Lauka, Käina tee 14-16.

Korter 16 asub kolmekorruselise korterelamu teisel korrusel. Korteri sis on esik, suur elutuba, kaks magamis tuba, köök, WC, vannituba (WC ja vannitoa kokkuehita mise võimalus), panipaik. Elamispind on 76,2 m². Oksjon lõpeb 8. novembril kell 14.00. Enampakkumise saab teha varakeskus.ee lehel.

Pühalepa osavald Hiiumaal müüb lihtoksjoni korras kolmetoalist rõduga korterit Suuremõisa külas, Uus tn 6-7. Korter 7 asub kolmekorruselise korterelamu esime sel korrusel. Korteri koosseisu kuuluvad: esik, kaks eral diasetsevat magamistuba, elutuba, köök, WC ja vannitu ba. Elamispind on 67,5 m². Oksjon lõpeb 8. novembril kell 14.00. Enampakkumise saab teha varakeskus.ee lehel.

MUUDATUSED MAAKONNALIINIDEL

Liini algus on toodud talveperioodil Käina kooli, kust bus sid väljuvad kl 16.58:

Liin 6464 Käina – Orjaku – Kassari – Suuremõisa – Vaem la – Käina;

Liin 6272 Käina – Tuuletorni – (Mäeltse – Kolga –) Män namaa – (Aadma – Lelu – Valgu).

Alates 01.11.2024 muutub nädalavahetustel liinil 6571 see osa, mis on pärast Emmastet. Täpsemalt Hansa Bussiliini de esindajalt, tel 5855 8338 ja valla kodulehelt <https://vald.hiiumaa.ee/bussiliiklus>.

Oktoobri lõpus avaneb korterelamute rekonstrueerimise taotlusvoor

28. oktoobril avab Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) korteriühistutele taas korterelamute rekonstrueeri mise toetuse taotlusvoor. Toetuse eesmärk on vähenda energiakulusid ning parandada inimeste elamistingi musi üle Eesti.

Toetatav on korterelamu terviklik rekonstrueerimi ne, mis hõlmab energiatõhususe ja parema sisekliima saavutamiseks vajalikke tegevusi hoone vundamendist kuni katuse ni. Üksiku tegevusena on võimalik võtta ette ka küttesüsteemi puudutavad tööd: ühendada korterma ja kaugküttevõrguga või asendada gaasi-, elektri- või ahi küte lokaalset taastuenergia kasutava kütteseadmega.

• Taotlemine toimub Riigi Tugiteenuste Keskuse halla tavas e-toetuse keskkonnas.

• Taotlusvoor avaneb 28. oktoobri hommikul kl 10.

• Taotlusi saavad ühistud esitada kuni eelarve ammen dumiseni, kuid mitte hiljem kui 1. oktoobrini 2025.

Rohkem infot: kredex.ee/et/kodudkorda

KORSTNAPÜHKIJAD HIIUMAAL

Alvar Pisa FIE, tel 503 4690, alvar.pisa@gmail.com.

Hiiuahi OÜ, Sander Hindrikus, tel 5351 2157, sander hindrikus@gmail.com.

Puhas Kolle OÜ, Arvo Piht, tel 5877 1665, e-post info@ puhaskolle.ee.

Raigo Golub FIE, tel 5822 8131, raigo.golub@mail.ee.

Koldevärk OÜ, Veikko Martin, tel 513 9103 tel e-post veikkomartin@hotmail.ee.

SOTSIAALTOETUSTE TAOTLEMINE

14. novembril kell 10–12 sotsiaaltoetuste taotluste vas tuvõtmine Suuremõisa haruraamatukogus (Suuremõi sa loss, Lossi tee 3).

Info: Urme Soonvald, tel 463 6844, 521 0997, urme.soon vald@hiiumaa.ee

Kaasrahanud Euroopa Liit
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond

Korraldajad:

Saaremaa Meetootjate Ühing,
Registrikood: 80203183

MTÜ Hiiumaa Mesinike Selts,
Registrikood: 80459876

Mesinike teabepäev

toimub laupäeval, 9. novembril 2024
algusega kell 12.00

Suuremõisa lossis Lossi tee 3,
Suuremõisa küla, 92302, Hiiumaa.

Teabepäev on osalejatele tasuta. Osalejate arv on piiratud kuni 30 inimest. Osalemiseks on vajalik eelregistreerimine 4. novembriks telefonil 522 8920 (Ly Kokla) või mesindussekumine@gmail.com.

Päevakava:

11.45–12.00 kogunemine

12.00–12.45 õietolmu ja suira kogumine, säilitamine, käitlemine. Aimar Lauge

12.45–13.30 varroalesta tõrje erinevad võimalused tänapäeval. Aimar Lauge

13.30–14.30 energiapaus

14.30–15.15 kärjemajandus – see keeruline tegevus.

Millal ja milline kärg tarust eemaldada; milline kärg läheb sulatusse ja milline tasub alles hoi da; kuidas säilitada? Aimar Lauge

15.15–16.00 mesilasvaha kvaliteet. Praakeeri tud kärgede sulatamine ja vaha puhastamine. Kärjeraamide desinfitseerimine, pesemine ja ettevalmistamine taaskasutuseks. Aimar Lauge

HIIUMAA SOTSIAALKESKUS

Kõrgessaare Päevakeskus

Esmapäeviti kl 14–15 lauluansambli proov.

Juhen dab Aave.

Teisipäeviti kl 9.30 – 11 line-tantsu treening.

Juhen dab Katrin.

Teisipäeviti kl 11–12.30 toolitantsu treening.

Juhendab Katrin.

Teisipäeviti kl 14–15 tervisevõimlemine.

Juhendab Stella.

Kolmapäeviti kl 11–12.30 line-tantsu treening.

Juhendab Katrin.

Kolmapäeviti kl 12.45–14.15 seeniortantsuring.

Juhendab Katrin.

R, 25. oktoobril väljasõit Käina ujulasse.

Ujulas viibimine kl 11–13, vesi võimlemine kl 11 (juhendaja Helin Kääramees), jõusaali kasutamine. Osalustasu 6 eurot. Transport: kl 10 Kõrgessaare, Lauka, Viskoosa, kl 10.25 Kärkla.

E, 28. oktoobril kl 10–12 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (1. grupp, viimane).

N, 31. oktoobril alates kl 12, reedel 1. novembril alates kl 9 massaažitee nus.

Eelnev registreerimine Sigrid tel 529 7429.

N, 31. oktoobril kl 10–12 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp, ko had täis!).

R, 1. novembril kl 10–12 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp).

E, 4. novembril kl 10–11.30 piparkoogitaigna tegemise töötuba.

E, 4. novembril kl 11.30–13 Kõrgessaare II hooaja mälumängu VII voor.

N, 7. novembril kl 9 Jesmonate vaigu (ökovaik) töötuba

(saab teha eri nevaid dekoratiivseid esemeid). Juhendab Käroli. Osalustasu 8 eurot.

N, 7. novembril kl 13–15 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp).

R, 8. novembril kl 10–12 piparkookide küpsetamise töötuba.

R, 8. novembril kl 13–15 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp).

E, 11. novembril kl 9–12 piparkookide glasuurimise töötuba.

E, 11. novembril alates kl 8.30 pediküüriteenus.

Lisainfo Eve Hein maa, tel 516 3126.

N, 14. novembril kl 13 koosviibimine päevakeskuses.

Transport: kl 12 Rootsli, Pihla, kl 12.30 Lauka, Viskoosa. Piparkoogi bingo! Külla tulevad val lavanem Hergo Tasuja ja ühistranspordi ja kriisivalmiduse spetsialist Pi ret Sedrik.

R, 15. novembril kl 10–12 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp).

E, 18. novembril kl 10–12 kokkamine eakatega

(sibulapirukas puljon giga, porgandi-kaerahelbekook).

E, 18. novembril kl 13–15 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp).

N, 21. novembril kl 10–12 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp).

R, 22. novembril kl 9–12 pihuloomade tegemise töötuba.

Osalusta su 5 eurot.

E, 25. novembril kl 10–12 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp).

E, 25. novembril kl 12–14 dekoratiivküünalde töötuba.

Juhendab Kä roli. Osalustasu 5 eurot.

T, 26. novembril juuksur

Sirje Vaku. Registreerimine tel 5666 2317.

N, 28. novembril kl 13-15 „Tarkmaaelu“

arvutikoolitus (2. grupp, vii mane).

R, 29. novembril väljasõit Käina ujulasse.

Ujulas viibimine kl 11.00–13.00, vesivõimlemine kl 11 (juhendaja Helin Kääramees), jõusaali kasu tamine. Osalustasu 6 eurot. Transport: kl 10 Kõrgessaare, Lauka, Viskoo sa, kl 10.25 Kärkla.

E, 2. detsembril kl 11.30–13 Kõrgessaare II hooaja mälumängu VIII voor.

Hooaja võitja väljaselgitamine!

Lisainfo, registreerimine ja transpordivajaduse teatamine Katrin,

tel 5333 9472.

Kõrgessaare päevakeskuses saab pesta pesu ja käia duši all,

eelnevalt kokku leppida Inna, tel 504 2292.

Emmaste Päevakeskus

Esmapäeval ja neljapäeval kl 9 võimlemisring.

Teisipäeval kl 13.30 toolitantsuring.

Kolmapäeval kl 11 jututuba ja kl 11 Emmaste noortekeskuses käsitöö ring. Oodatud on ka uued huviringidega liitujad!

25. oktoobril kl 11 Emmaste osavalla eakate kokkusaamine

Emmas te päevakeskuses. Külla tuleb Hiiumaa valla ühistranspordi ja kriisivalmi duse spetsialist Piret Sedrik.

Võimalus kasutada duši. Lisainfo tel 5376 4040 ja Facebookis Emmas te Päevakeskuse lehel.

Hellamaa Perekeskus

29. oktoobril kl 18 Pühalepa raamatukogude korraldatud kogu pere mälumäng.

14. novembril kl 18 mälumänguõhtu

pirukaga.

Kolmapäeviti kl 12 saavad kokku Pühalepa lustilised

erinevateks tegevusteks.

Neljapäeva õhtuti zumba videotreening

„Liikumine ja liigutamine“.

Info telefonil 5694 1961.

13. detsembrini Eneken Maripuu

illustratsioonide näitus.

Omastehooldus

28. novembril kl 15 Hiiumaa omastehooldajate päeva tähistamine

Hellamaa perekeskuses. Lisainfo tel 5308 1035, Raili.

MEIE SEAST ON LAHKUNUD

VÄINO FREIBERG

MATI TRANSTOK

LIIVI RIST

MARIN PÄRTEL

Oled unistanud uutest oskustest -
veel saab mõtted teoks teha!
Tule õpi imelises Suuremõisa lossis.

Tasuta kursused november 2024

Ettevalmistus Puitmajaehitaja, tase 4 ja 5 kutseksamiks,
50/60 ak tundi, toimumisaeg 11.-15.november

Meeskonna ühistöö MS Office 365-ga: Outlook,
Sharepoint (sh OneDrive) ja Teams, 24 ak tundi,
toimumisaeg 27.-29. november

Lisainfo aadressil koolitused@hak.edu.ee ja kooli kodulehel
hak.edu.ee/et/koolituskalender

**HIIUMAA
AMETIKOOL**
www.hak.edu.ee
#hiiumaaametikoool

Raamatu TOSIN TERVENDAVAT TAIME Eneken Maripuu illustratsioonide näitus

Hellamaa Perekeskuses
4. oktoober - 13. detsember

7. DETSEMBER 2024
Hiiumaa Glögi- ja kohvikute Päev

REGISTREERI
OMA GLÖGIKOHVIK
11. NOVEMBRIKS!

Lisainfo:
hiiumaa.ee/glogikohvikud

SÜNDMUSED

N, 24. oktoober

kl 19 muusikaline komöödia „Coolmeister. Järeleaitamistund muusikas“ – Mihkel Tikerpalu ja Madis Kreevan Kärkla kultuurikeskuses, piletid 15 € – 25 €.

R, 25. oktoober

kl 10 ja kl 18 Hiiumaa kino: „Kelly: kellegi teise unistus“, Kärkla kinosaal.

kl 11 Emmaste osavalla eakate kokkusaamine Emmaste päevakeskuses. Võimalus kasutada dušši. Lisainfo tel 5376 4040 ja Facebookis Emmaste Päevakeskuse lehel.

kl 10–18 Hiiumaa Muuseumi Pika Maja (ja kõigi selle näituste) külastamine Hiiumaa valla sünnipäeva puhul tasuta. Kuna viimane tuur algab kl 18.00, siis saab muuseumi külastada kuni tuuri lõpuni (ca 18.45–19.00).

Lisaks toimuvad kunstiaasta puhul giidituurid näitusele „Vangla ja armastus. Elu ja unistus. Ülo Sooster 100“ kell 12.00, 15.00 ja 18.00. Tuure viib läbi Helgi Põllo. Osalejatele tasuta.

kl 12–15 Sõru Muuseum avatud Hiiumaa valla sünnipäeva puhul kl 12–15. Muuseumituurid - ja jutud.

kl 18–20 Väike Taibu Hämarikumatk, algus Orjaku rooraja parklas. paladelhk@gmail.com, 5 €.

kl 20 Hiiumaa kino: „Aegelda“, Kärkla kinosaal.

L, 26. oktoober

kl 12–15 Sõru Muuseum avatud Hiiumaa valla sünnipäeva puhul. Muuseumituurid ja -jutud.

kl 11 Hiiumaa valla sünnipäevamatk Palade ümbruses, Algu Soera Talumuuseumi õuelt kell 11.00. Jalutame üle liivamägede Partsi kruusakarjääri servani. Tagasiteel vaatame Heino Kiige poolt rajatud Lõpe kultuuriparki, hiidlaste poolt nimetatud Otsa-soni parki. Matk koos sünnipäeva kringliga kestab um-

bes 3 tundi. Osalemine kõigile tasuta.

kl 16–18 Kärkla Nukuteatris Uus tn 1 Louluidlaste Seltsi järjekordne kokkusaamine Helen Kõmmuse eestvedamisel.

P, 27. oktoober

kl 14–16 õunalõuna Soera talumuuseumis, eelregistreerimine paladelhk@gmail.com, 5342 2087, 6 €.

kl 16 Hiiumaa kino: „Kelly: kellegi teise unistus“, Kärkla kinosaal.

kl 18 Hiiumaa kino: „Aegelda“, Kärkla kinosaal.

E, 28. oktoober

kl 18 Hiiumaa kino: „Kelly: kellegi teise unistus“, Kärkla kinosaal.

kl 18.30 Kõnnime koos, algus Kärklas Pritsumaja parklast, ht-tps://konnimekoos.ee/.

kl 20 Hiiumaa kino: „Vari“, Kärkla kinosaal.

T, 29. oktoober

kl 13–18 Verekeskuse doonoripäev Kärkla kultuurikeskuses. Kaasa võtta isikut tõendav dokument.

kl 17 Kärkla raamatukogus raamatukogupäevade raames kirjanduslik õhtu kohvi ja raamatutega. Maitseme raamatute näol eelrooga, pearooga ja magustoitu.

kl 18 keraamikaringnoorte vanuses 14+ Suuremõisa keraamikakojas kell 18.00.

kl 18 karikasarja „Aasta ujuja 2024/2025“ etapp Käina ujulas.

K, 30. oktoober

kl 11 Kärkla raamatukogus täiskasvanud õppija nädala raames kohvitassi aluse heegeldamise õpitund Triinu Piheliga.

kl 18 Hiiumaa kino: „Aegelda“, Kärkla kinosaal.

kl 20 Hiiumaa kino: „Kelly: kellegi teise unistus“, Kärkla kinosaal.

N, 31. oktoober

kl 11.30–17 konverents „Kuhu tüürid, kutseharidusreform? Kutseharidusväljaspool tõmbeskeski“ Suuremõisa lossis.

kl 16–18 kostüümipidu Suuremõisa noortekeskuses.

R, 1. november

kl 16 tunnustussündmus Suuremõisa lossis, kus tunnustatakse tublimaid vabaühendusi, vabatahtlikke ja nende toetajaid, täiskasvanuhariduses aasta õppijat, õpitegu, koolitajat ja õppijasõbralikku tööandjat ning „Eesti kaunis kodu 2024“ konkursi võitjaid.

kl 18–21 saunaõhtu Suuremõisa spordihoones pilet 3 €.

L, 2. november

kl 18 plaadiesitluskontsert Estonian Cello Kärkla muusikakoolis.

P, 3. november

kl 11–13 „Aktiivne algus“ liikumispühapäev 1–8-aastastele lastele Hiiumaa spordikeskuses. Osalustasu 2 € pere kohta. hiiumaaspordikool.ee.

E, 4. november

kl 14.30 Kärkla raamatukogu lugemissaalis täiskasvanud õppija nädala raames pensionitarkuse infotund – kas, miks ja kuidas tulevikku planeerida?

N, 7. november

kl 12 Kärkla päevakeskuses liikluskohvik. Vesteldakse liikluse üldisest olukorrast. Võimalik esitada ettepanekuid omakodukoha liikluse turvalisemaks muutmiseks. Liikluskohvik toimub koostöös Transpordiameti ja Lääne Prefektuuriga.

kl 19 Kuressaare Teatri etendus „Tõll“ Kärkla kultuurikeskuses, hiiumaa.ee/event/toll-kuressaare-teatri-etendus/.

R, 8. november

Hiiumaa rahvaralli 2024, facebook.com/hiiumaaralliklubi, hiiumaaralliklubi@gmail.com.

L, 9. november

Hiiumaa rahvaralli 2024, facebook.com/hiiumaaralliklubi, hiiumaaralliklubi@gmail.com.

K, 13. november

kl 11 Kärkla raamatukogus Põhjamaade kirjanduse näda-

la programm. Põnevad tegevused 5–6a lastele.

kl 18 „Soledad“ Eesti Tantsuagentuuri tantsuetendus Kärkla kultuurikeskuses. Piletid 5/7 € müügil kultuurikeskuses.

N, 14. november

kl 18 mälumänguõhtu pirkatega Hellamaa perekeskuses.

R, 15. november

kl 18 salongiõhtu „Kui Maridid kohtuvad Kadridega“ Hiiumaa Muuseumi Pikas Majas. Pilet 10 € (sisaldab muusikat, tant-
sutralli, kohvi ja kooki).

kl 19 Kärkla mälumäng Hiiumaa Pruulikoja Restos.

L, 16. november

Palade põhikool 140 Palade koolimajas.

P, 17. november

kl 11–13 „Aktiivne algus“ liikumispühapäev 1–8-aastastele lastele Hiiumaa spordikeskuses. Osalustasu 2 € pere kohta. hiiumaaspordikool.ee.

E, 18. november

kl 18 Trio 95 (Marcel Johannes Kits – tsello, Robert Traksmann – viiul, Rasmus Andreas Raide – klaver) Kärkla muusikakoolis, Piletid 5/7 € Kärkla kultuurikeskuses või enne kontserti muusikakoolis kohapeal.

L, 23. november

kl 10–20 tenniseturniir „Patt (Pimeda Aja Tennise Turniir)“ Hiiumaa spordikeskuses, tenniseturniirid.ee/.

kl 12–14 Väike Taibu teaduskool Palade Põhikooli loodushariduskeskuses tiivas, 5 €.

T, 26. november

kl 18 karikasarja „Aasta ujuja 2024/2025“ etapp Käina ujulas.

K, 27. november

kl 18 Ladina-Ameerika vokaalmuusika kontsert: sopran Kai Kallastu, pianist Andrus Kallastu Kärkla kultuurikeskuses. Pilet 7 / 5 € müügis Kärkla kultuurikeskuses ja Piletimaa-ilmas.

R, 29. november

Playbox Kärkla kultuurikeskuses.

KUTSE

Olete oodatud tunnustamissündmusele 1. novembril 2024 kell 16.00–18.00 Suuremõisa lossis, kus tunnustatakse tublimaid vabaühendusi, vabatahtlikke ja nende toetajaid; täiskasvanuhariduses aasta õppijat, õpitegu, koolitajat ja õppijasõbralikku tööandjat ning Eesti kaunis kodu 2024 konkursi võitjaid.

Lis Lukas Hiiumaa Arenduskeskus
Annely Veeve ETKA Andras Hiiumaa
Hergo Tasuja Hiiumaa Vallavalitsus

Riietus pidulik
R.S.V.P 25.10.2024 telefonil 5345 9558
või kaja.sormus@hiiumaa.ee

NÄITUSED

Hiiumaa Muuseumi Pikk Maja

Avatud E-R 10–17, L 10–15
Kunstiaasta näitus „Vangla ja armastus. Elu ja unistus. Ülo Sooster 100“.
Uus püsinäitus „Kärkla - rootsiküla, saksa alev, eesti linn“.
Avatud meenepood ja laste mängutuba.

R. Tobiase majamuuseum, Mihkli talumuuseum ja Tahkuna tuletom on avatud ettetellimisel! info@hiiumaamuuseum.ee, 463 2091.

Sõru muuseum

Sõru muuseumi on 25.–26. oktoobrini kl 12–15.00 kõigile tasuta. Toimuvad muuseumituurid ja juturing. Ülalolevad näitused: Valdek Alberi karikatuuridenäitus „Hapukurgihooaeg“, mootorpurjeka „Alar“ lugu, Sõruotsa ajalugu, meresõitu, laevaehitust ja rannaelu tutvustav näitus „Taasleitud asjad“, Liia Lüdigi-Algvere akvarellid, Emmaste Põhikooli õpilaste loomingut väljapanek. Muul ajal näituste külastamine ja ruumide kasutamine kokkuleppel. Tel 5376 4040, sorumuuseum@hiiumaa.ee.

Kärkla Linnaraamatukogu

7.11–30.12 näitus „Olen silmapaistev!“ Näitusel eksponeeritakse enda nähtavaks tegemise vahendeid.

Käina raamatukogu

Kuni 19.11 on Käina raamatukogus üleval Ülo Soosteri 100. sünniaastapäevale ja Hiiumaa kunstiaastale pühendatud näitus „Kunstnik kadakate embusest“.

Hiiumaa Teataja, Hiiumaa valla väljaanne
Toimetaja: Triinu Rajasalu, tel 5470 0607

Kujundus ja küljendus: MK Meedia OÜ
Trükkikoda: Printall

Hiiumaa Teataja ilmub kuu viimasel reedel.
Info ja teated järgmise kuu lehte on oodatud
eelneva kuu 10. kuupäevaks info@hiiumaa.ee.